

Příběh kultovní komiksové postavy - Octobriany

Když v lednu zemřel David Bowie, nikdo z českých novinářů si nevzpomněl na jeho vztah k Octobriane. Kdo je Octobriana? V roce 2005 vyšel v Reflexu článek Octobriana - nejsvobodnější komiksová postava. Píše se v něm: „I když se to zdá pro laika neuvěřitelné, právě v bývalém Československu vznikl jedna z nejkultovnějších komiksových postav, které kdy byly nakresleny – Octobriana.“

Jedním z jejích velkých obdivovatelů byl právě David Bowie. Knihu o Octobriane dokonce zařadil mezi svých 100 TOP knih. Je otázkou, zda vůbec David Bowie tušil, že původ Octobriany je v tehdejší socialistickém Československu. Že autorem kreseb je český malíř a ilustrátor Bohumil Konečný ...

Bohumil Konečný patřil ve 40. letech k nejlépe placeným reklamním malířům a časopiseckým ilustrátorům v Čechách. Pracoval pro obuvnický koncern Baťa. V reklamě i v ilustracích pro tehdejší společenské časopisy (Humoristické listy, Hvězda československých paní a dívek ...) často pracoval s idealizovanými ženskými postavami, pro které se v Americe vžilo označení pin-up girls. Bohumil Konečný patřil k průkopníkům tohoto žánru u nás.

Ve své reklamní tvorbě pokračoval i po Únoru 1948. Pro domácí trh kreslil budovatelské plakáty s horníky, přehradami, Dědou mrázem se spoustou jídla (v době kdy byly potravinové lístky). Ve stejné době však kreslil pro zahraniční export tzv. „Americkou reklamu“: vlnadné dívky propagující výrobky firem Prazdroj, Jablonex ... Reklama někdy zdánlivě nelogická, když prsatá děva propaguje elektroměry Křižík.

Na počátku 60. let se ovšem Bimba dostal do velké tvůrčí (a tím i finanční) krize. Kreslená reklama byla postupně nahrazena reklamou fotografickou. Nebyl zájem ani o Bimbou tak oblíbenou dobrodružnou kresbu. V té době již několik let docházel ke Konečným mladík jménem Petr Sadecký. Poprvé se objevil u jejich dveří v polovině 50. let.

Manželka Bohumila Konečného, MUDr. Eva Konečná popisuje toto setkání: „Někdy v roce 1953 odpoledne, kdy jsem byla v pokojíku u své asi tak roční dcerky zazvonil zvonek u vchodových dveří a já jsem šla otevřít. Stál v nich úhledný, skoro hubený, tmavovlasý asi 10-12 letý chlapec s brýlemi, po pozdravení se hned představil a zeptal se, zdali je doma pan Konečný. Byl - ve své pracovně - a brzy se dozvěděl, že Petr Sadecký je jeho velkým obdivovatelem, adresu zná od J.Foglara, či od Zd.Buriana, přesně si to již nepamatuji. Od této chvíle to byl stálý a častý náš host, který dokud byl malý, vydržel tiše po dlouhou dobu sledovat mého muže při práci. Jak rostl, stále více byla zřetelnější jeho neuvěřitelně vysoká inteligence.“

Petr Sadecký mezitím odmaturoval a udělal přijímací zkoušky na FAMU – obor estetiky a kritiky. Ke Konečným však stále docházel. Získal si jejich naprostou důvěru, měl dokonce klíče od ateliéru, mohl se tam přebírat v originálech, byl tam mnohokrát i zcela sám. Konečný ho přijal téměř jako svého syna.

Petr Sadecký začal v polovině šedesátých let jezdit i do zahraničí. Viděl neutěšené podmínky, ve kterých se Bohumil Konečný nachází. Současně také viděl, že na Západě je dobrodružná literatura stále „v kurzu“. Navrhl tehdy, že by mohl Bohumil Konečný kreslit pro zahraniční vydavatelství, on že

by zprostředkoval objednávky a prodej. Konečný věděl, že by to nebylo legální, proto se toho návrhu docela obával. Nakonec v zoufalé existenční situaci souhlasil.

Během dvou let pak nakreslil pro Sadeckého asi 80 barevných obálek pro hrdiny Karla Maye. Sadecký přišel ještě s myšlenkou na dobrodružný komiks o bojovnici Amazoně.

První nápad se objevuje v dopise z vojny v Litoměřicích:

Vážený spolubojoovníku!

Začíná se mi to lepšit s časem a tak mám víc myšlenek na svá a naše témata. Nejdřív tady v tradici naší poslední schůzky shrnu na jeden papír všechny své žádosti z minula a pak k nové věci.

A nyní k epochálnímu vynálezu, k němuž mě inspirovala vaše střílky v texaskách /tu schovejte, uchovám ji jako relikvii/ - ženský James Bond. Jistě víte, co pro zahnívací kulturu Západu znamená kultury. Co pro Ameriku a celý svět a na jméno Burroughse znamenal Tarzan nebo Flash Gordon, co je to BB. V soutěži, kterou ukazoval FF se jasně píše - bude-li to originální, bude to mít i 300 pokračování. A to jde o pitomé vrabčáky a panáky. Nyní tuším možnost "dobýt Západ". Ženský Bond, myslím, že Vám to leží víc než holá palba. Neboť zde bude erotická palba. Já postavím děj, text, některé nápady, vám to bude pracovat ve směru sexuálních fórů dějových i textových a především kresebných. Zaležte si archiv fotografií, vyberte do jedné desky všechny staré studie, návrhy karet, originální erotické motivy, vanače. Neboť pokudliže dáma bude vystrkovat na publikum záď, tedy jen při stopování. Stopování u Maye nebo Ferryho je ryze mužnou a ryze romantickou záležitostí. Zde k romantice přibude erotika - tedy dvojí vzhled. A tím, že je hrdinou žena, bude ta erotika všudypřítomná - ne jako u Bonda - ať je to sebesilnější tabák - tam je eros spíš vložkou, kořením romanticko-perversních akcí. Svlečou-li se u Maye Old Shatterhand a Dupivý Hrom k souboji, je to čistá romantika. V našem případě začíná někdy vyloženě perversní ton - ať to třeba nebude záměrem. Na to budeme muset dát pozor. Konečně - plánují dvě linie práce: jednu celkem mravnou - řekněme v tonu Playboye a druhou - snad variantu týchž schémat pro značně pornografičtější časopisy. Tedy jak již dohodnuto - umění se dělat nebude - pod falešnými jmény zautočíme na nízké pudy p. t. obecnstva a nadolujeme pro ušlechtlejší cíle..

Konstruuje třeba varianty hrdinčina typu jako inženýr. Hledáme kód popularity. A ještě jedno vám kladu co nejdůrazněji na srdce. Jak jsem prošel své materiály, bude to věc naprosto originální. Bude to svého druhu bomba, vynález. Držte to ve stoprocentní tajnosti, neřku-li, abyste to ukazoval třeba na tom Artcentru v naivní důvěře v dobré časy. /Nevím ani, co by tomu řekl Noel, protože se šíleně bojí konkurence a zřejmě ten prohnaný lišák Západu ví proč!/. I Chundela, až to bude fotografovat, bude muset být vázán krvavou mlčenlivostí a negativ po reprodukci zničit. Uznáte, že teď začíná ta pravá palba.

Konečný již komiks jeden tvořil. A to dokonce velmi slavný komiks. V letech 1947-48 vycházela v časopise Květen budovatelská červená knihovna Zuzanka a její svět, která byla nesmírně populární.

Konečný začal podle Sadeckého scénáře tento komiks připravovat. V komiksu se objevoval Stalin, Mao ce Tung. Amazona bojovala s radioaktivním mrožem ... Na komiksu se podíleli i další malíři - zejména Zdeněk Burian, který vytvořil několik barevných obálek. Sadecký si bral vše co vytvořili, i nejmenší skici. A v roce 1967 emigroval do Německa. Těsně před zmizením vyplatil Bimbovi 400 marek, protože ten mu už odmítnul cokoliv dělat.

Konečný dlouho hledal, kam Sadecký zmizel. Indicie směřovaly do nakladatelství Karla Maye v Bamberku. Německá sestřenice paní Konečné zavolala do nakladatelství a zkusmo se nechala přepojit na Petra Sadeckého - vyšlo to! Nemluvila s ním, jen tuto skutečnost oznámila do Čech.

Bohumil Konečný napsal do nakladatelství Karla Maye a v doprovodu hudebníka a překladatele Dolfi Langera se vydali v roce 1969 do Bamberku.

Jednání v nakladatelství Karla Maye proběhlo 16.9. 1969 za přítomnosti majitelů nakladatelství – bratří Schmidtů, Petra Sadeckého a kriminální policie v Bamberku. Ukázalo se totiž, že Sadecký nepodepsané obrazy Konečného signoval podpisem Paul Drake a prodával je jako svojí vlastní tvorbu! Konečný vybral z kreseb svoje a Burianovy ukradené věci (ty, které Sadecký již prodal mezi nimi samozřejmě již nebyly). Dostal také jako symbolické vyrovnání částku 400 marek. Sadecký však za prodané Konečného originály utržil v letech 1966 – 1969 nejméně 30 tisíc marek!

Co si Konečný odmítl převzít byly pozměněné kresby Amazony. Tehdy na nich poprvé uviděl přimalované rudé hvězdy na čele Amazony a dostal strach. Bratři Schmidtové přislíbili, že seriál Sadeckému nevydají. Měli je předat Konečnému, až je Sadecký uvede do původního stavu. Svůj slib však bohužel nesplnili.

Bohumila Konečného se zmocnila velká obava provokace, proto obeslal Ministerstvo vnitra i zahraničí s upozorněním na možnost zneužití těchto ukradených kreseb.

Dva roky se nic nedělo. Jednoho zimního večera v roce 1971 zazvonil u Konečných telefon. Ozval se Hamburg, Zeitschrift Stern – redaktor Jiří Žák. Tehdy Konečný zjistil, že zmizela Amazona a místo ní se objevila Octobriana...

Co se v inkriminovaných letech 1971 – 72 stalo? Petr Sadecký, který prodal ukradené Konečného věci do nakladatelství Karla Maye, se pokoušel najít uplatnění i pro komiks o Amazoně. Vzhledem k tomu, že se jednalo o nedokončené torzo seriálu, neměl úspěch. Komiks proto upravil a vymyslel si proto legendu a vše sepsal do knihy Octobriana a ruský underground. Vyšla v londýnském nakladatelství Tom Stacey v roce 1971. Šokovanému západnímu publiku tak byl předložen pornograficko politický komiks, který měl údajně vzniknout v disentských kruzích v Kyjevě v Sovětském svazu. Sadecký se měl v těchto kruzích také pohybovat. Octobriana byla představena jako bojovnice za pravé ideály komunismu...

S velkou dávkou cynismu nově vytvořenou legendu jejího vzniku v dopise příteli popisuje takto:

Nejmilejší příteli,

Ted' vám mohu už s klidným srdcem prozradit původ grafik a maleb, které vás tak šokovaly. Zvláště ze série 30 rembrandtovsky dokonalých olejomalb s prsatou Oktjabrinou (Dcerou Velikého Října) – deset z nich jste viděl, jestli si dobře vzpomínáte: zvláště ta se soudruhem Brežněvem a Stalinovým duchem a potom tu, jak Oktjabrina zápasí se zlými Čiňany soudruha Maa a s tibetskými tygry. Rád bych od vás, jako zkušeného kreslíře a grafika slyšel, co si myslíte o kvalitě těchto prací. Byly vytvořeny v letech 1960-1966 v SSSR ilegální tvůrčí skupinou 125 mladých umělců. Ti pozoruhodní sovětská rošťáci dokázali něco udělat v rámci romantického žánru. Ve fantasticko-exoticko-erotickém dobrodružství s kozatým vampem Oktjabrinou (dříve, v prvních fázích tvorby ji jmenovali méně nápaditě Aurorou, Amazonou, Tamarou, Mahari), persiflují mladí rebelové všechna tabu sovětského života – od Lenina přes ÚV, Brežněva, teze „Pravdy“, etc. etc. Představte si – materiál ze SSSR – kdyby šlo jen o sex, byla by to bomba. A ono je to navíc tak dobře udělané. A vono je to navíc politicky chytré. To je víc než bomba, to je vodíková bomba.

Tato kniha se stala velkou mediální událostí. Vyšly o ní velké články ve světových časopisech, referovalo se o ní i v anglickém parlamentu, obdivovala ji řada tvůrců. Mezi nejznámější patří David Bowie, který o ní chtěl dokonce natočit film s Amandou Leer v hlavní roli. Americké vydání Octobriany vyšlo zrovna v době, kdy dokončoval své přelomové album Ziddy Stardust. V roce 2013

zařadil David Bowie knihu Octobriana a ruský underground v roce 2013 na seznam svých Top 100 knížek. Na paži si Octobriana nechal vytetovat Billy Idol, do svých komiksů ji použil i významný světový výtvarník Bryan Talbot.

Dozvuky aféry brzy dorazily i do socialistického Československa. Díky dopisům, které Sadecký poslal v roce 1969 na Ministerstvo vnitra ušel Konečný zatčení, společně s Burianem ale byli prezentováni jako umělci, kteří jsou ochotni se zaprodát za „mrzký dolar“. O celé aféře vznikl propagandistický dokumentární film Skandál s Amazonou, který Česká televize odvysílala 9. března 1972.

Pro Konečného skandál skončil katastrofou: najednou se ocitl v podstatě bez práce, jeho kresby nechtěl nikdo tisknout. O něco lépe skončil Zdeněk Burian, který se věnoval prehistorické rekonstrukci. Konečného kresby se objevovaly sporadicky v časopise Svět motorů (ilustrace dopravních nehod) nebo Svět obrazech. Neměl přímý zákaz, ale redaktoři se báli jeho kresby otiskovat. Nejhorší pro něj ovšem byl pocit zrady, které se na něm dopustil jeho nejbližší přítel (vnímaný téměř jako syn) Petr Sadecký. Petr Sadecký ho navíc až do konce života bombardoval dopisy ze Západu. V jednom z nich píše:

„Milý Bimbo,

Šťastný Nový rok a tak dále. Měl jsem trochu času promyslet si v poslední době náš vztah. Vymyslel jsem mnoho balastu, ale dokázal jsem to všechno redukovat na jedinou – buddhisticky mluveno – Základní Velikou Pravdu. Postavíte-li se do pozice nezájímavého soudce (tedy nezatížení vlastními předsudky a eventuálním presem „soudruhů“) můžete situaci klasifikovat a řešit jenom takto:

a) Jste-li slabé bezcenné socialistické nuly, zaplane ve vás sebeklamný požár nenávisli a snad přesněji řečeno závisli a s falešnou pózou archanděla Gabriela mě musíte hrdě odsoudit.

b) Máte-li tzv. „formát“, jak jsem se domníval (zřejmě mylně), máte-li kus romantické velkomyslnosti, kterou jsme společně před pár lety obdivovali, musíte jen držet hubu a smeknout před tím lumpem (přede mnou), který v reálném životě dokázal provést to, o čem jsme my (B.K., G.K., Z.B) odvážili pouze snít a to pouze v těch nejdivočejších snech.

Uvažte to všechno a zapřemýšlejte konečně opravdu jednou důsledně ve svém dosavadním všiváckém socialistickém životě. A vyvoďte z toho patřičné důsledky.“

Srdečně váš Petr Sadecký, Múnchen

Bohumil Konečný se s aférou a se zradou nikdy nevyrovnal. Na dopisy Sadeckému neodpovídal. Na konci života se ještě dočkal několik knížek, v roce 1987 vyšel knižní výbor Otakara Batličky s obrázky Bohumila Konečného. Dožil se ještě revoluce, ale v lednu 1990 umírá.

Knihy Karla Maye v německém Bamberku však dodnes vycházejí s Konečného obálkami s uvedením jména autora – Paul Drake ...

Ani Petr Sadecký se nedočkal přílišného štěstí. Po cestách po Americe se usadil v Německu. Měl nádor na mozkou a omdlel na ulici, v nemocnici zemřel. Než se vyřídily všechny formality, jeho vybavení jeho bytu údajně vyvezli na skládku. Tam skončil obsáhlý archiv nakradených věcí z archivu Buriana a Konečného, tam patrně skončila slavná Konečného obálka Rychlých šípů ze Vpředu nebo originály komiksu Amazona – Octobriana...

Jan Hosnedl

s použitím knihy Octobriana a ruský underground (Tomáš Pospiszyl, Labyrint)

sešitové monografie F.Ulče BIMBA

knihy Bohumil Konečný (TP, Arbor vitae)

vzpomínky MUDr. Evy Konečné

a korespondence mezi B.Konečným a P.Sadeckým